

Toimintaohjeet Salpauksen henkilöstölle erilaisiin lainvastaisiin tekoihin ja häiriötilanteisiin oppilaitoksessa

Arto Krupula, 2025

Johdanto

- Oppilaitoksen henkilöstö voi kohdata työssään erilaisia tilanteita, joissa oppilaitoksen opiskelija, vierailija tai joku muu henkilö syyllistyy johonkin lainvastaiseen tekoon (rikoslaki) tai muuhun sellaiseen tekoon, joka vaarantaa oppilaitoksen henkilökunnan, opiskelijoiden tai omaisuuden turvallisuutta tai aiheuttaa muutoin haittaa, esimerkiksi häiritsemällä opetusta ja työrauhaa.
- Oppilaitoksen henkilökunnalla on oikeus ja myös velvollisuus puuttua tällaisiin tekoihin eri lakien sallimissa rajoissa, ottaen samalla huomioon oman, opiskelijoiden ja muiden paikalla olevien, myös sivullisten turvallisuuden.
- Tehtävien toimenpiteiden on aina pohjauduttava Suomen lakiin. Kenenkään perusoikeuksiin (perustuslaki) ei tule puuttua tarpeettomasti.
- Kaikista poikkeavista tapahtumista tulee ilmoittaa lähiesihenkilölle ja rikostilanteista pääsääntöisesti myös poliisille. Huomioi kuitenkin, onko kyseessä asianomistajarikos vai virallisen syytteen alainen rikos.
- Huomioithan ohjeistuksia lukiessasi, että *Laki ammatillisesta koulutuksesta* määrittelee, että laissa mainittuja *kurinpitotoimenpiteitä* voivat käyttää ainoastaan *opettajat ja rehtorit*.
- Tämän ohjeen lopusta löytyvät kyseisiin tilanteisiin liittyvät keskeiset käsitteet, perustuslain keskeiset kohdat ja muu keskeinen lainsäädäntö linkkeineen.

Ohjeessa käsiteltävät rikos- ja häiriötilanteet

1. Pahoinpitely ja lievä pahoinpitely
2. Laiton uhkaus
3. Näpistys ja varkaus
4. Vahingonteko eli ilkivalta
5. Huumausaineen käyttörikos
6. Kiusaaminen ja muu epäasiallinen käytös
7. Seksuaalinen häirintä
8. Kunnianloukkaus
9. Yksityiselämää loukkaavan tiedon levittäminen
10. Salakatselu ja salakuuntelu
11. Viestintäsalaisuuden loukkaus
12. Identiteettivarkaus
13. Vainoaminen
14. Asiaton henkilö oppilaitoksen alueella

Keskeiset käsitteet

Keskeinen lainsäädäntö

Pahoinpitely ja lievä pahoinpitely 1/2

Pahoinpitely on teko, jossa henkilö lyö, potkii tai muulla tavoin aiheuttaa kipua ja erilaisia vammoja toiselle henkilölle. Virallisen syytteen alainen rikos.

Huomaa, että jo pelkkä kivun tai mustelman aiheuttaminen toiselle henkilölle täyttää lievän pahoinpitelyn tunnusmerkistön.

- ✓ Tee tilannearvio tilanteesta ja sen vakavuudesta – älä ryntää tilanteen väliin harkitsematta - huomioi oma työturvallisuus! Mene väliin ja keskeytä teko, jos se tilanteeseen nähden on suhteellisen turvallista.
- ✓ Huomioi tilanteessa oma toimintakyky, voimasuhteet, loukkaantumisriskit, henkilön mahdolliset aseet yms. Tee tekijälle selväksi, että teko ei ole hyväksyttävää ja on laitton!
- ✓ Pyydä tai hälytä avuksesi mahdollisimman pian muuta henkilökuntaa, kuten toinen opettaja. Se on tärkeää myös tilanteen jälkiselvittelyn ja oman oikeusturvan takia.
- ✓ Mahdollisen itseen, opiskelijaan tai muuhun henkilöön kohdistuvan väkivaltaisen teon tai hyökkäyksen voit torjua hätävarjeluun turvautuen (Rikoslaki).
- ✓ Voit myös ottaa tekijän kiinni yleiseen kiinniotto-oikeuteen perustuen, mikäli on tapahtunut rikos, kuten pahoinpitely (Pakkokeinolaki)
- ✓ Vakavammissa tapauksissa on syytä soittaa heti 112 ja kertoa tapahtuneesta, jotta saadaan poliisi ja sairaankuljetus paikalle.

Pahoinpitely ja lievä pahoinpitely 2/2

- ✓ Lievemmissä tapauksissa opetusta häiritsevä, väkivaltaisesti tai uhkaavasti käyttäytyvä taikka toisen henkeä tai terveyttä vaarantava opiskelija voidaan määrätä poistumaan jäljellä olevan oppitunnin ajaksi luokkahuoneesta tai muusta tilasta, jossa opetusta annetaan, taikka koulutuksen järjestäjän järjestämästä tilaisuudesta. (Laki ammatillisesta koulutuksesta).
- ✓ *Opettajalla* on lisäksi oikeus poistaa opiskelija luokasta oppitunnin ajaksi tai kokonaan koulun alueelta, tarvittaessa myös voimakeinoin (Laki ammatillisesta koulutuksesta).
- ✓ Erityisesti poistamistilanteissa on syytä pyytää toinen opettaja mukaan tilanteeseen (tilanteen parempi hallinta, jälkiselvittely ja oikeusturva).
- ✓ Ilmoita tapahtuneesta omalle lähiesihenkilölle ja opiskelijoiden vastuuohjaajalle, joiden toimesta jatketaan tilanteen jälkiselvittelyä kulloisenkin tilanteen mukaisesti.

Laiton uhkaus

Laiton uhkaus on tiivistetysti toisen henkilön henkeen tai terveyteen kohdistuva sanallinen uhkaus eli esimerkiksi väkivallalla tai tappamisella uhkaaminen. Virallisen syytteen alainen rikos.

- ✓ Keskeytä teko, mikäli se tilanteeseen nähden on turvallista.
- ✓ Ilmoita uhkaajalle heti selvästi, että kyseisenlaista käytöstä ei sallita ja että se on myös rikos. Varo kuitenkin provosoimasta uhkaajaa ja pyri sanallisesti rauhoittamaan tilannetta.
- ✓ Pyydä tai hälytä avuksesi tarvittaessa muuta henkilökuntaa, kuten toinen opettaja oman turvallisuuden, jälkiselvittelyjen ja oikeusturvan takia.
- ✓ Tarvittaessa soitto 112 (laiton uhkaus on rikos)
- ✓ Opetusta häiritsevä, väkivaltaisesti tai uhkaavasti käyttäytyvä taikka toisen henkeä tai terveyttä vaarantava opiskelija voidaan määrätä poistumaan jäljellä olevan oppitunnin ajaksi luokkahuoneesta tai muusta tilasta, jossa opetusta annetaan, taikka koulutuksen järjestäjän järjestämästä tilaisuudesta. *Opettajalla* on lisäksi oikeus poistaa opiskelija luokasta oppitunnin ajaksi tai kokonaan koulun alueelta, tarvittaessa myös voimakeinoin (Laki ammatillisesta koulutuksesta).
- ✓ Mikäli uhkaus muuttuu hyökkäykseksi, sinulla on oikeus puolustaa itseäsi tai toista henkilöä myös fyysisesti (häätävarjelu). Sinulla on myös yleinen kiinniotto-oikeus laittomaan uhkaukseen liittyen (pakkokeinolaki).
- ✓ Ilmoita tapahtuneesta omalle lähiesihenkilölle ja opiskelijoiden vastuuohjaajalle, joiden toimesta jatketaan tilanteen jälkiselvittelyä kulloisenkin tilanteen mukaisesti.

Näpistys ja varkaus

Tyypillisesti kyseessä on tilanne, jossa henkilö anastaa toisen henkilön tai oppilaitoksen omaisuutta. Vähäarvoisen omaisuuden osalta puhutaan näpistyksestä ja mikäli omaisuuden arvo on suurempi, puhutaan varkaudesta. Myös tekotavalla on merkitystä. Näpistys on asianomistajarikos.

- ✓ Keskeytä teko ja varmista henkilön jääminen paikan päälle (yleinen kiinniotto-oikeus), mikäli se on tilanteeseen nähden mahdollista ja suhteellisen turvallista.
- ✓ Pyydä tai hälytä avuksesi tarvittaessa muuta henkilökuntaa, kuten toinen opettaja tai vahtimestari. Se on tärkeää myös tilanteen jälkiselvittelyn ja oman oikeusturvan takia.
- ✓ Voit ottaa opiskelijan kiinni yleisen kiinniotto-oikeuden nojalla (Pakkokeinolaki). Huomioi silloin kuitenkin oma ja muiden paikalla olevien henkilöiden turvallisuus.
- ✓ Jos kiinniotettava tekee vastarintaa tai pakenee, kiinniottaja saa käyttää välttämättömiä, kokonaisuutena arvostellen puolustettavia fyysisiä voimakeinoja (Pakkokeinolaki).
- ✓ On hyvä huomioida, että näpistelijän tai varkaan kiinniottaminen ei kuitenkaan ole lain mukaan pakollista, jos se on esimerkiksi tilanteeseen nähden vaikeaa tai ei ole turvallista. Tällöin on hyvä varmistaa, että teon silminnäkijät jäävät paikalle sekä tehdä tarvittaessa rikosilmoitus poliisille tapahtuneesta.
- ✓ Ilmoita tapahtuneesta heti tilanteen jälkeen omalle lähiesihenkilölle ja opiskelijoiden vastuuhjaajalle, joiden toimesta jatketaan tilanteen jälkiselvittelyä kulloisenkin tilanteen mukaisesti.

Vahingonteko eli ilkivalta

Henkilö rikkoo tai turmelee tahallaan toisen henkilön tai oppilaitoksen kiinteää tai irtainta omaisuutta. Rikoslaissa rikos on vahingonteko, mutta kansankielessä puhutaan usein ilkivallasta.

- ✓ Keskeytä teko, mikäli se tilanteeseen nähden on suhteellisen turvallista. Huomioi oma ja muiden läsnäolijoiden turvallisuus.
- ✓ Pyydä tai hälytä avuksesi tarvittaessa muuta koulun henkilökuntaa, kuten toinen opettaja tai vahtimestari. Se on tärkeää myös tilanteen jälkiselvittelyn ja oman oikeusturvan takia.
- ✓ Voit ottaa opiskelijan kiinni vahingonteosta yleisen kiinniotto-oikeuden nojalla (Pakkokeinolaki 2 §). Huomioi kuitenkin oma ja muiden läsnäolijoiden turvallisuus.
- ✓ Jos kiinni otettava tekee vastarintaa tai pakenee, kiinniottaja saa käyttää välttämättömiä, kokonaisuutena arvostellen puolustettavia fyysisiä voimakeinoja (Pakkokeinolaki).
- ✓ On hyvä huomioida, että kiinniottaminen ei ole lain mukaan pakollista, jos se on esimerkiksi tilanteeseen nähden vaikeaa tai se ei ole riittävän turvallista. Tällöin on hyvä ottaa ylös silminnäkijöiden havainnot tehdä tarvittaessa rikosilmoitus poliisille tapahtuneesta jälkikäteen.
- ✓ Ilmoita tapahtuneesta omalle lähiesihenkilölle ja opiskelijoiden vastuuhjaajalle, joiden toimesta jatketaan tilanteen jälkiselvittelyä kulloisenkin tilanteen mukaisesti.
- ✓ Korvausvelvollisuudet selvitetään ja mahdollisesti syntyneestä vahingosta laskutetaan opiskelijaa tilanteen mukaan.

Huumausaineen käyttörikos

Henkilö käyttää, pitää hallussaan omaa käyttöä varten, tai yrittää hankkia vähäisen määrän huumausainetta ja/tai esiintyy opetustilanteessa huumausaineen vaikutuksen alaisena.

- ✓ Pyri ottamaan puhekontakti opiskelijaan, jos mahdollista, mutta varmista oma ja muiden turvallisuus tilanteessa. Pyri varmistamaan, että kyse on nimenomaan huumausaineista.
- ✓ Pyydä tai hälytä avuksesi tarvittaessa muuta koulun henkilökuntaa, kuten toinen opettaja. Se on tärkeää myös tilanteen jälkiselvittelyn ja oman oikeusturvan takia.
- ✓ Hälytä poliisi paikalle, mikäli henkilö käyttäytyy tilanteessa uhkaavasti tai väkivaltaisesti (112).
- ✓ Vaikka myös huumausaineen käyttörikos oikeuttaa henkilön kiinniottoon tarvittaessa (Pakkokeinolaki), ilmoitus poliisille on monesti parempi ja turvallisempi vaihtoehto hoitaa asiaa.
- ✓ On hyvä huomioida, että tekijän kiinniottaminen ei ole lain mukaan pakollista, jos se on esimerkiksi tilanteeseen nähden vaikeaa tai se ei ole riittävän turvallista. Tällöin on hyvä ottaa ylös silminnäkijöiden havainnot tehdä tarvittaessa rikosilmoitus poliisille tapahtuneesta jälkikäteen.
- ✓ Ilmoita tapahtuneesta heti tilanteen jälkeen omalle lähiesihenkilölle ja opiskelijoiden vastuuohjaajalle, joiden toimesta jatketaan tilanteen jälkiselvittelyä kulloisenkin tilanteen mukaisesti.
- ✓ Huomaathan, että oppilaitoksen alueella tapahtuva tupakointi, sähkötupakointi tai alkoholin käyttö eivät sisälly tähän kohtaan, vaan ne käsitellään oppilaitoksen järjestyssäännön ja päihdetoimintamallin mukaisesti, ottaen huomioon tupakkalain ja alkoholilain vaatimukset.

Huumausainetestin edellytykset

- ✓ *Koulutuksen järjestäjä voi velvoittaa opiskelijan esittämään huumausainetestiä koskevan todistuksen, jos on perusteltua aihetta epäillä, että opiskelija on huumausaineiden vaikutuksen alaisena koulutukseen kuuluvissa käytännön tehtävissä oppilaitoksessa, työpaikalla tai muussa oppimisympäristössä tai että opiskelijalla on riippuvuus huumeista.*
- ✓ *Edellytyksenä on lisäksi, että testaaminen on välttämätöntä opiskelijan toimintakyvyn selvittämiseksi ja opiskelija toimii sellaisissa tehtävissä, jotka edellyttävät erityistä tarkkuutta, luotettavuutta, itsenäistä harkintakykyä tai hyvää reagointikykyä ja jossa huumeiden vaikutuksen alaisena tai huumeista riippuvaisena toimiminen vakavasti vaarantaa opiskelijan itsensä tai toisen henkeä tai terveyttä; vakavasti vaarantaa liikenteen turvallisuutta; vakavasti vaarantaa salassapitosäännöksin suojattujen tietojen suojaa tai eheyttä; tai merkittävästi lisää koulutuksen järjestäjän tai koulutussopimustyöpaikan tarjoajan huumausainelain mukaista huumausaineiden laittoman kaupan ja leviämisen riskiä (Laki ammatillisesta koulutuksesta 84 §).*

Kiusaaminen ja muu epäasiallinen käytös

Henkilö käyttäytyy toista henkilöä kohtaan siten, että se täyttää henkisen kiusaamisen kriteerit, kuten haukkuminen, ulkonäön arvostelu, syrjivä käytös, tms. Opiskelija käyttäytyy epäasiallisesti opettajaa, muuta henkilökuntaa tai toista opiskelijaa kohtaan.

Huomaa, että minkään rikoksen tunnusmerkistö ei välttämättä täyty (tekojen kirjo on laaja).

- ✓ Keskeytä asiaton toiminta mahdollisuuksien mukaan ja pyydä tilanteeseen mukaan toinen opettaja tai joku muu henkilökuntaan kuuluva, jos mahdollista (mm. oma oikeusturva)
- ✓ Tekijälle tulee tehdä selväksi, että kyseinen toiminta ei ole hyväksyttävää (joskus myös laitonta).
- ✓ Ilmoita tapahtuneesta omalle lähiesihenkilölle ja tilanteen osapuolten vastuuhjaajalle. Vastuuhjaaja tai opetusalapäälikkö ilmoittaa tapahtuneesta edelleen osapuolten huoltajille, jos kysymyksessä on alaikäisiä henkilöitä.
- ✓ Opetusalapääliköllä ja opettajalla ja vastuuhjaajalla on ilmoitusvelvollisuus huoltajalle jo epäilystä kiusaamisesta, häirinnästä, syrjinnästä ja väkivallasta oppimisympäristössä tai koulumatkalla.
- ✓ Oppilaitos voi aloittaa tarvittavat kurinpitotoimenpiteet oppilaitoksen järjestyssäännön mukaisesti.
- ✓ *Tutustu myös Salpauksen kiusaamisen ennaltaehkäisyyn ja kiusaamiseen puuttumisen toimintamalliin.*

Seksuaalinen häirintä 1/2

Henkilö ”koskettelemalla tai kosketteluun voimakkuutensa tai toistuvuutensa vuoksi vakavuudeltaan rinnastettavalla tavalla sanallisesti, lähettämällä tai esittämällä viestin tai kuvan, ottamalla kuvan tai itseään paljastamalla, taikka muulla vastaavalla tavalla tekee toiselle seksuaalisen teon, joka on omiaan loukkaamaan tämän seksuaalista itsemääräämisoikeutta” (Rikoslaki). Asianomistajarikos.

- ✓ Seksuaalirikoksia on rikoslaissa useita muitakin, mm. seksuaalinen kajoaminen ja seksuaalinen hyväksikäyttö, seksuaalisen kuvan levittäminen ja raiskaus.
- ✓ Keskeytä asiaton ja laiton toiminta mahdollisuuksien mukaan ja pyydä tilanteeseen mukaan toinen opettaja tai joku muu henkilökuntaan kuuluva, jos mahdollista (mm. oman oikeusturvan takia).
- ✓ Tekijälle tulee tehdä selväksi, että kyseinen toiminta ei ole hyväksyttävää eikä laillista.
- ✓ Ilmoita tapahtuneesta omalle lähiesihenkilölle ja tilanteen osapuolten vastuuohjaajalle.

Seksuaalinen häirintä 2/2

- ✓ Vastuuohjaaja tai opetuslapäällikkö ilmoittaa tapahtuneesta edelleen osapuolten huoltajille, mikäli kyseessä on alaikäisiä henkilöitä.
- ✓ Opetuslapäälliköllä ja opettajalla ja vastuuohjaajalla on ilmoitusvelvollisuus huoltajalle jo epäilystä kiusaamisesta, häirinnästä, syrjinnästä ja väkivallasta oppimisympäristössä tai koulumatkalla.
- ✓ *Lastensuojelulain mukaan alaikäisiin kohdistuvista seksuaalirikosepäilyistä on ilmoitettava myös poliisiviranomaisille.*
- ✓ Oppilaitos voi aloittaa tarvittavat sisäiset kurinpitotoimenpiteet.
- ✓ *Tutustu myös Salpauksen seksuaaliseen häirintään ja seksuaaliseen väkivaltaan puuttumisen toimintamalliin.*

Kunnianloukkaus

Opiskelija levittää julkisesti perätöntä tietoa toisesta opiskelijasta, opettajasta tai muusta henkilöstä. Levitetty tieto on sellaista, että se on omiaan aiheuttamaan rikoksen uhrille vahinkoa ja kärsimystä. Asianomistajarikos.

- ✓ Keskeytä asiaton ja laiton toiminta mahdollisuuksien mukaan ja pyydä tilanteeseen mukaan toinen opettaja tai joku muu henkilökuntaan kuuluva, jos mahdollista (mm. oma oikeusturva).
- ✓ Tekijälle tulee tehdä selväksi, että kyseinen toiminta ei ole hyväksyttävää eikä laillista.
- ✓ Koska kyse on asianomistajarikoksesta, rikoksen uhri voi halutessaan ilmoittaa tapahtuneesta itse poliisille (rikosilmoitus).
- ✓ Ilmoita tapahtuneesta omalle lähiesihenkilölle ja tilanteen osapuolten vastuuohjaajalle. Vastuuohjaaja tai opetusalapäällikkö ilmoittaa tapahtuneesta edelleen osapuolten huoltajille, jos kysymyksessä on alaikäisiä henkilöitä.
- ✓ Jos asianomistaja eli rikoksen uhri ei halua tehdä rikosilmoitusta, oppilaitoksen edustaja ei voi sitä tehdä, mutta oppilaitos voi aloittaa kuitenkin omat sisäiset kurinpitotoimenpiteet.

Yksityiselämää loukkaavan tiedon levittäminen

Opiskelija julkaisee toisesta opiskelijasta, opettajasta tai muusta henkilökuntaan kuuluvasta henkilöstä halventavia tai pilkkaavia kuvia tai muita vastaavia tietoja esimerkiksi julkisissa keskusteluryhmissä tai sosiaalisessa mediassa siten, että tiedot tai kuvat ovat suuren ihmisjoukon saatavilla tai julkisesti kaikkien saatavilla. Levitetty tieto on sellaista, että se on omiaan aiheuttamaan rikoksen uhrille vahinkoa ja kärsimystä. Asianomistajarikos.

- ✓ Keskeytä asiaton ja laitton toiminta mahdollisuuksien mukaan ja pyydä tilanteeseen mukaan toinen opettaja tai joku muu henkilökuntaan kuuluva, jos mahdollista (mm. oma oikeusturva)
- ✓ Tekijälle tulee tehdä selväksi, että kyseinen toiminta ei ole hyväksyttävää eikä laillista.
- ✓ Koska kyse on asianomistajarikoksesta, rikoksen uhri voi halutessaan ilmoittaa tapahtuneesta itse poliisille (rikosilmoitus).
- ✓ Ilmoita tapahtuneesta omalle lähiesihenkilölle ja tilanteen osapuolten vastuuohjaajalle.
- ✓ Vastuuohjaaja tai opetusalan päällikkö ilmoittaa tapahtuneesta edelleen osapuolten huoltajille, jos kysymyksessä on alaikäisiä henkilöitä.
- ✓ Jos asianomistaja eli rikoksen uhri ei halua tehdä rikosilmoitusta, oppilaitoksen edustaja ei voi sitä tehdä, mutta oppilaitos voi aloittaa kuitenkin omat, oppilaitoksen sisäiset kurinpitotoimenpiteet.

Salakatselu

Opiskelija kuvaa tai katselee jollakin teknisellä laitteella salaa jotakin henkilöä koulussa, käymälässä, pukuhuoneessa tai muussa vastaavassa paikassa kuvattavan henkilön yksityisyyttä loukaten. Asianomistajarikos.

Huomaa, että tallenteiden mahdollinen julkaiseminen esimerkiksi sosiaalisessa mediassa voi lisäksi täyttää jonkin muunkin rikoksen tunnusmerkistön.

- ✓ Keskeytä asiaton ja laitton toiminta mahdollisuuksien mukaan ja pyydä tilanteeseen mukaan toinen opettaja tai joku muu henkilökuntaan kuuluva, jos mahdollista (mm. oma oikeusturva).
- ✓ Tekijälle tulee tehdä selväksi, että kyseinen toiminta ei ole hyväksyttävää eikä laillista.
- ✓ Koska kyse on asianomistajarikoksesta, rikoksen uhri voi halutessaan ilmoittaa tapahtuneesta itse poliisille (rikosilmoitus).
- ✓ Ilmoita tapahtuneesta omalle lähiesihenkilölle ja tilanteen osapuolten vastuuhjaajalle.
- ✓ Vastuuhjaaja tai opetusalan päällikkö ilmoittaa tapahtuneesta edelleen osapuolten huoltajille, jos kysymyksessä on alaikäisiä henkilöitä.
- ✓ Jos asianomistaja eli rikoksen uhri ei halua tehdä rikosilmoitusta, oppilaitoksen edustaja ei voi sitä tehdä, mutta oppilaitos voi aloittaa kuitenkin omat sisäiset kurinpitotoimenpiteet.

Salakuuntelu

Opiskelija tallentaa jotakin teknistä laitetta käyttäen salaa sellaisia toisten keskusteluja, jotka eivät ole tarkoitettu hänen tietoonsa, eivätkä puhujat ole voi olettaa ulkopuolisten kuulevan heidän puheitaan. Asianomistajarikos.

Huomaa, että tallenteiden julkinen esittäminen voi täyttää jonkin muunkin rikoksen tunnusmerkistön. Keskusteluja, joissa henkilö itse osallistuu keskusteluun, saa tallentaa laillisesti, mutta tällöinkin on otettava huomioon mahdollinen julkisrauhan ja kotirauhan suoja sekä yksityisyyden suoja.

- ✓ Keskeytä asiaton / laitton toiminta mahdollisuuksien mukaan ja pyydä tilanteeseen mukaan toinen opettaja tai joku muu henkilökuntaan kuuluva, jos mahdollista (mm. oma oikeusturva)
- ✓ Tekijälle tulee tehdä selväksi, että kyseinen toiminta ei ole hyväksyttävää eikä laillista.
- ✓ Koska kyse on asianomistajarikoksesta, rikoksen uhri voi halutessaan ilmoittaa tapahtuneesta itse poliisille (rikosilmoitus).
- ✓ Ilmoita tapahtuneesta omalle lähiesihenkilölle ja tilanteen osapuolten vastuuhjaajalle.
- ✓ Vastuuhjaaja tai opetuslapäällikkö ilmoittaa tapahtuneesta edelleen osapuolten huoltajille, jos kysymyksessä on alaikäisiä henkilöitä.
- ✓ Jos asianomistaja eli rikoksen uhri ei halua tehdä rikosilmoitusta, oppilaitoksen edustaja ei voi sitä tehdä, mutta oppilaitos voi aloittaa kuitenkin omat sisäiset kurinpitotoimenpiteet.

Viestintäsalaisuuden loukkaus

Opiskelija avaa luvatta toisen henkilön matkapuhelimen tai tietokoneen ja hankkii tietoa niissä olevista viesteistä, kuvista tai muusta materiaalista. Asianomistajarikos.

- ✓ Keskeytä asiaton ja laitton toiminta mahdollisuuksien mukaan ja pyydä tilanteeseen mukaan toinen opettaja tai joku muu henkilökuntaan kuuluva, jos mahdollista (mm. oma oikeusturva)
- ✓ Tekijälle tulee tehdä selväksi, että kyseinen toiminta ei ole hyväksyttävää eikä laillista.
- ✓ Koska kyse on asianomistajarikoksesta, rikoksen uhri voi halutessaan ilmoittaa tapahtuneesta itse poliisille (rikosilmoitus).
- ✓ Ilmoita tapahtuneesta omalle lähiesihenkilölle ja tilanteen osapuolten vastuuhjaajille.
- ✓ Vastuuhjaaja tai opetuslapäällikkö ilmoittaa tapahtuneesta edelleen osapuolten huoltajille, jos kysymyksessä on alaikäisiä henkilöitä.
- ✓ Jos asianomistaja eli rikoksen uhri ei halua tehdä rikosilmoitusta, oppilaitoksen edustaja ei voi sitä tehdä, mutta oppilaitos voi aloittaa kuitenkin omat, oppilaitoksen sisäiset kurinpitotoimenpiteet.

Identiteettivarkaus

Opiskelija esiintyy toisen henkilön matkapuhelimella, toisen nettiosoitteella tai toisen profiililla jossakin keskusteluryhmissä, sosiaalisessa mediassa tai muissa vastaavissa foorumeissa.

Opiskelija tilaa jonkin tuotteen tai palvelun toisen henkilön nimissä tai henkilötiedoilla.

Asianomistajarikos. Teko voi täyttää mahdollisesti jonkin muunkin rikoksen tunnusmerkistön.

- ✓ Keskeytä asiaton ja laiton toiminta mahdollisuuksien mukaan ja pyydä tilanteeseen mukaan toinen opettaja tai joku muu henkilökuntaan kuuluva, jos mahdollista (mm. oma oikeusturva)
- ✓ Tekijälle tulee tehdä selväksi, että kyseinen toiminta ei ole hyväksyttävää eikä laillista.
- ✓ Koska kyse on asianomistajarikoksesta, rikoksen uhri voi halutessaan ilmoittaa tapahtuneesta itse poliisille (rikosilmoitus).
- ✓ Ilmoita tapahtuneesta omalle lähiesihenkilölle ja tilanteen osapuolten vastuuhjaajille.
- ✓ Vastuuhjaaja tai opetusalan päällikkö ilmoittaa tapahtuneesta edelleen osapuolten huoltajille, jos kysymyksessä on alaikäisiä henkilöitä.
- ✓ Jos asianomistaja eli rikoksen uhri ei halua tehdä rikosilmoitusta, oppilaitoksen edustaja ei voi sitä tehdä, mutta oppilaitos voi aloittaa kuitenkin omat, oppilaitoksen sisäiset kurinpitotoimenpiteet.

Vainoaminen

Opiskelija tai muu henkilö, joka toistuvasti uhkaa, seuraa, tarkkailee, ottaa yhteyttä tai muuten oikeudettomasti vainoaa toista henkilöä vastoin tämän tahtoa siten, että se on omiaan aiheuttamaan kohdehenkilössä pelkoa ja/tai ahdistusta. Virallisen syytteen alainen rikos.

Vainoaminen ei ole oppilaitosympäristössä erityisen yleinen rikos, mutta jonkin verran sitäkin esiintyy laajemmassa kuvassa.

- ✓ Keskeytä asiaton ja laitton toiminta mahdollisuuksien mukaan ja pyydä tilanteeseen mukaan toinen opettaja tai joku muu henkilökuntaan kuuluva, jos mahdollista (mm. oman oikeusturvan takia)
- ✓ Tekijälle tulee tehdä selväksi, että kyseinen toiminta ei ole hyväksyttävää eikä laillista.
- ✓ Ilmoita tapahtuneesta omalle lähiesihenkilölle ja tilanteen osapuolten vastuuhjaajalle.
- ✓ Rikoksen uhri voi halutessaan ilmoittaa tapahtuneesta itse poliisille (rikosilmoitus). Koska kyse on virallisen syytteen alaisesta rikoksesta, myös viranomainen voi nostaa syytteen ilman asianomistajaakin.
- ✓ Vastuuhjaaja tai opetuslapäällikkö ilmoittaa tapahtuneesta edelleen osapuolten huoltajille, jos kysymyksessä on alaikäisiä henkilöitä.
- ✓ Oppilaitos voi aloittaa omat sisäiset kurinpitotoimenpiteet.

Asiaton henkilö oppilaitoksen alueella 1/2

Oppilaitoksen henkilökunta havaitsee oppilaitoksen toimitiloissa tai kiinteistön alueella henkilön, joka ei vaikuta kuuluvan talon henkilökuntaan eikä opiskelijoihin. Kyseinen henkilö aiheuttaa mahdollisesti jonkinasteista häiriötä oppilaitoksen tiloissa tai alueella, esimerkiksi meluamalla, häiritsemällä opetustyötä tai opiskelijoiden opiskelua tai loukkaamalla henkilöiden yksityisyyden suoja tms.

Minkään rikoksen tunnusmerkistö ei välttämättä täyty, mutta henkilön toiminta ei ole kuitenkaan hyväksyttävää oppilaitoksen tiloissa ja alueella (mm. oppilaitoksen järjestyssäännöt).

- ✓ Ota kontakti henkilöön ja tiedustele, millä asioilla hän tiloissa tai alueella liikkuu. Onko henkilö tullut tapaamaan koulun henkilökuntaa tai jotakuta opiskelijaa ja onko vierailusta mahdollisesti sovittu etukäteen?
- ✓ Huomioi tilanteessa oma turvallisuutesi esim. pitämällä turvallinen etäisyys henkilöön ja tarkkailemalla henkilön käyttäytymistä keskustelun aikana.
- ✓ Mikäli tiloissa tai alueella oleskelulle on perusteltu syy, varmista että henkilö varmasti löytää tavoittelemansa henkilön tai löytää oikeisiin tiloihin.
- ✓ Tarvittaessa voit soittaa henkilölle, jota hän on tulossa tapaamaan ja varmistaa että vierailusta on sovittu etukäteen.

Asiaton henkilö oppilaitoksen alueella 2/2

- ✓ Mikäli henkilön oleskelulle oppilaitoksen alueella ei löydy mitään perusteltua syytä, voit kehottaa henkilöä poistumaan oppilaitoksen alueelta sanallisesti.
- ✓ Seuraa myös, että henkilö todella poistuu oppilaitoksen tiloista ja alueelta.
- ✓ Mikäli henkilö ei suostu poistumaan kehotuksesta, voit pyytää avuksesi toista henkilökuntaan kuuluvaa henkilöä, kuten opettajaa tai vahtimestaria.
- ✓ Mikäli henkilö kieltäytyy poistumasta tiloista ja mahdollisesti käyttäytyy uhkaavasti tai häiritsevästi, voidaan kutsua paikalle vartioimisliikkeen vartija. Vartijalla on oikeus poistaa toimeksiantosopimukseen perustuen vartioimisalueeltaan siellä oikeudettomasti oleskeleva henkilö, tarvittaessa myös voimakeinoin (Laki yksityisistä turvallisuuspalveluista, poistamisoikeus).
- ✓ Tee tarvittaessa ilmoitus tilanteesta lähiesihenkilölle, oppilaitoksen turvallisuusjohdolle ja/tai kiinteistöosastolle, jotka voivat selvittää tilannetta jälkikäteen esim. kameravalvonnan tallenteista ja oppilaitoksen muulta henkilökunnalta.

Keskeiset käsitteet 1

- **Asianomistajarikos ja virallisen syytteen alainen rikos:** Asianomistajarikoksia ovat sellaiset rikokset, jotka poliisi ottaa tutkittavakseen vain siinä tapauksessa, jos asianomistaja eli rikoksen uhri vaatii rikoksentekijälle rangaistusta. Asianomistaja on rikoksen kohteeksi joutunut luonnollinen henkilö tai vastaavasti oikeushenkilö eli organisaatio, yritys, tms. Virallisen syytteen alaisissa rikoksissa syyttäjä voi nostaa rikoksesta syytteen asianomistajan eli rikoksen uhrin tahdosta riippumatta. Suurin osa Suomen rikoslain rikoksista on virallisen syytteen alaisia.
- **Yleinen kiinniotto-oikeus ja voimakeinot:** Jokaisella on oikeus ottaa kiinni verekseltään tai pakenemasta tavattu rikoksesta epäilty henkilö, jos rikoksesta saattaa seurata vankeutta (rikoslaissa määritelty) tai jos rikos on lievä pahoinpitely, näpistys, lievä kavallus, lievä luvaton käyttö, lievä moottorikulkuneuvon käyttövarkaus, lievä vahingonteko tai lievä petos. Kiinniotetulle on ilmoitettava viipymättä kiinniottamisen syy ja hänet on luovutettava poliisille. Rikoksesta epäillyn henkilön kiinniottamiseen voidaan tarvittaessa käyttää myös tarpeellisia, tilanteeseen sopivia ja puolustettavissa olevia voimakeinoja (Pakkokeinolaki, 2–4 §).

Keskeiset käsitteet 2

- **Hätävarjelu:** ”Aloitettun tai välittömästi uhkaavan oikeudettoman hyökkäyksen torjumiseksi tarpeellinen puolustusteko on hätävarjeluna sallittu, jollei teko ilmeisesti ylitä sitä, mitä on pidettävä kokonaisuutena arvioiden puolustettavana, kun otetaan huomioon hyökkäyksen laatu ja voimakkuus, puolustautujan ja hyökkääjän henkilö sekä muut olosuhteet” (Rikoslaki, 4 §). Oikeudeton hyökkäys on kyseessä silloin, kun se täyttää jonkin rikoksen tunnusmerkistön ja hyökkääjän toiminta on tahallista. Kansankielessä puhutaan usein itsepuolustuksesta, mutta hätävarjelu koskee myös toiseen henkilöön, omaisuuteen tai muuhun ns. oikeushyvään kohdistuvan hyökkäyksen torjumista.
- **Pakkotila:** ”Muun kuin edellä 4 §:ssä tarkoitetun (hätävarjelu), oikeudellisesti suojattua etua uhkaavan välittömän ja pakottavan vaaran torjumiseksi tarpeellinen teko on pakkotilatekona sallittu, jos teko on kokonaisuutena arvioiden puolustettava, kun otetaan huomioon pelastettavan edun ja teolla aiheutetun vahingon ja haitan laatu ja suuruus, vaaran alkuperä sekä muut olosuhteet” (Rikoslaki, 5 §). Pakkotila voi tulla kysymykseen esimerkiksi silloin, kun henkilöä suojellaan henkeä ja terveyttä uhkaavalta vaaralta, jonka vuoksi tilanteessa joudutaan käyttämään jotakin lainvastaista keinoa, kuten murtautumaan lukittuun tilaan.

Keskeiset käsitteet 3

- **Itseapu:** ”Rikoksen kautta menetetyn tai muuten kadotetun irtaimen omaisuuden takaisin hankkimiseksi on turvauduttava toimivaltaisen viranomaisen (poliisin) apuun. Toimet omaisuuden takaisin ottamiseksi ovat kuitenkin itseapuna sallittuja, jos omaisuus on rikoksen kautta menetetty ja toimiin omaisuuden takaisin ottamiseksi on ryhdytty välittömästi rikoksen tapahtuttua tai menetetty tai kadotettu omaisuus muissa tapauksissa otetaan takaisin siltä, joka pitää sitä oikeudettomasti hallussaan, eikä saatavilla ollut riittävää ja oikea-aikaista viranomaisapua” (Pakkokeinolaki, 5 §).
- **Voimakeinojen käyttö:** ”Voimakeinoja käytettäessä saa turvautua vain sellaisiin tehtävän suorittamiseksi tarpeellisiin toimenpiteisiin, joita on pidettävä kokonaisuutena arvioiden puolustettavina, kun otetaan huomioon tehtävän tärkeys ja kiireellisyys, vastarinnan vaarallisuus sekä tilanne muutenkin” (Rikoslaki, 6 §).

Keskeiset käsitteet 4

Keskeisiä kansalaisen perusoikeuksia ovat Suomen perustuslain mukaan muun muassa:

- **Yhdenvertaisuus:** Ketään ei saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan sukupuolen, iän, alkuperän, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, terveydentilan, vammaisuuden tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella.
- **Oikeus elämään sekä henkilökohtaiseen vapauteen ja koskemattomuuteen:** Jokaisella on oikeus elämään sekä henkilökohtaiseen vapauteen, koskemattomuuteen ja turvallisuuteen.
- **Rikosoikeudellinen laillisuusperiaate:** Ketään ei saa pitää syyllisenä rikokseen eikä tuomita rangaistukseen sellaisen teon perusteella, jota ei tekohetkellä ole laissa säädetty rangaistavaksi.
- **Yksityiselämän suoja:** Jokaisen yksityiselämä, kunnia ja kotirauha on turvattu. Henkilötietojen suojasta säädetään tarkemmin lailla.
- **Uskonnon ja omantunnon vapaus:** Jokaisella on uskonnon ja omantunnon vapaus.
- **Sananvapaus ja julkisuus:** Jokaisella on sananvapaus. Sananvapauteen sisältyy oikeus ilmaista, julkistaa ja vastaanottaa tietoja, mielipiteitä ja muita viestejä kenenkään ennakolta estämättä. Tarkempia säännöksiä sananvapauden käyttämisestä annetaan lailla (mm. rikokset rikoslaissa).
- **Kokoontumis- ja yhdistymisvapaus:** Jokaisella on oikeus lupaa hankkimatta järjestää kokouksia ja mielenosoituksia sekä osallistua niihin.
- **Omaisuuksien suoja:** Jokaisen omaisuus on turvattu.

Keskeinen lainsäädäntö

- Laki ammatillisesta koulutuksesta 11.8.2017/531 <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2017/20170531>
- Lastensuojelulaki 13.4.2007/417 <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417>
- Rikoslaki 19.12.1889/39 <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1889/18890039001>
- Pakkokeinolaki 22.7.2011/806 <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2011/20110806>
- Suomen perustuslaki 11.6.1999/731 <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990731>
- Pelastuslaki 1.7.2011/379 <https://finlex.fi/fi/lainsaadanto/2011/379>
- Laki yksityisistä turvallisuuspalveluista 21.8.2015/1085 <https://finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2015/20151085>
- Järjestyslaki 27.6.2003/612 <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2003/20030612>
- Koulutuskeskus Salpauksen järjestyssäännöt [Säännöt ja ohjeet - Koulutuskeskus Salpaus](#)
- Tupakkalaki 549/2016 <https://finlex.fi/fi/lainsaadanto/2016/549>
- Alkoholilaki https://www.finlex.fi/fi/lainsaadanto/2017/1102#chp_1_heading

salpaus

Ole hyvä.